

Odklad ano či ne?

Je to pro děti velká změna, když mají nastoupit do první třídy?

Ano, dítě musí být připravené odpoutat se od rodiny, zvyknout si na nové prostředí a nové osoby v jeho životě. Zejména se musí naučit snášet zátěž, a to jak ve smyslu unavitelnosti, tak například vyrovnávání se s vlastními neúspěchy.

Co bývá nejčastějším důvodem pro odklad školní docházky?

Při rozhodování o odkladu musíme zvažovat velké množství faktorů. Vesměs jde o to, zdali jsou děti pro školu zralé. Některé děti mívají nerovnoměrný vývoj, kdy s rozvojem myšlení nemusí jít souběžně třeba vývoj řeči (nesprávná výslovnost), jemné motoriky (potíže s kreslením a psaním) či tzv. pracovní zralost (schopnost udržet pozornost po delší dobu či vytrvat u jednoho úkolu). Dalšími důvody jsou také zralost v oblasti zrakového vnímání (např. rozlišování vertikálně a horizontálně obrácených tvarů), sluchového vnímání (rozlišování první hlásky ve slově, délky samohlásek či vnímání a napodobování rytmu), pravolevá a prostorová orientace a v neposlední řadě také zralost sociálně-emoční.

Jak se s chozením do školy vyrovnávají děti, které na ni nejsou zralé?

U těchto dětí dochází v první třídě k nepřiměřené zátěži. Sice třeba mají na to, aby podávaly výborné výkony a rodiče je od nich většinou i očekávají, ale nějaká nezralost v oblasti vnímání jim v tom brání. Musí vyvinout větší úsilí a už od počátku překonávají těžké překážky, což je demotivuje, a při necitlivém přístupu rodičů nebo i paní učitelky je může dokonce odradit od dalšího učení. Navíc se nezralé funkce při předčasné zátěži deformují – mozek si vyvíjí kompenzační mechanismy, které sice dočasně dítěti pomáhají např. čtení a psaní zvládat, při zvyšování náročnosti učiva však nastávají stále větší problémy.

Jak se k odkladu školní docházky staví rodiče předškoláků? Vítají ho nebo se mu brání?

Zjednodušeně řečeno existují tři přístupy. Prvním případem jsou rodiče, kteří si vůbec nevědí rady a žádají pomoc odborníka. V druhém případě rodiče sami odklad navrhnou, protože se o dítě bojí a chtějí ho ještě uchránit před stresem a zátěží školy. A pak existují rodiče, kteří se odkladu vehementně brání. Pokud je někdo upozorní na to, že jejich dítě by mělo s nástupem do školy počkat, berou to jako útok, že je jejich dítě hloupé a oni sami neschopní. Ale přitom to tak není. Nemůžeme se jim ale divit, jejich obrana vyplývá z neporozumění problematice, úkolem odborníka je, aby jim celou situaci vysvětlil.

Nesetkáváte se s názorem, že se pak děti budou další rok nudit ve školce?

Rodiče tím často argumentují. Podle nich většina kamarádů jejich dítěte odešla do školy a ono propadlo mezi „prťata“. Musíme přihlížet k individualitě dítěte, zvážit všechny zmiňované faktory. Navíc, aby dítě neustrnulo, záleží na rodičích. Škola mu sice mohla dávat určité podněty, ale pokud do ní ještě rok chodit nebude a bude dělat něco jiného, proč by se nerozvíjelo? Může např. začít navštěvovat základní uměleckou školu, sportovní kroužky, dnes už existuje mnoho možností mimoškolních činností i pro předškolní děti.

Odklad ale neznamená, že za rok se všechno samo vyřeší, že?

Rodiče, kteří požádají o odklad pro své dítě, by se neměli uchlácholit tím, že za rok prostě jejich dítě bude zralejší. Jistě, něco se vyřeší prostým vývojem, něco ale vyžaduje podporu a trénink. Např. problémy s výslovností se nevyřeší samy – předškoláka je nutné doprovázet k logopedovi a denně s ním zadaná cvičení trénovat. Jiné děti potřebují procvičovat jemnou motoriku a koordinaci pohybů, např. navlékáním korálků nebo vystřihováním. Co a jak trénovat jim doporučí odborníci v poradně.

Jak rozhodující je při rozhodování o odkladu chut' samotného dítěte jít do školy?

Zájem o učení je důležitý. Ten ale nezjistíme tím, že se dítěte zeptáme, jestli se těší nebo ne. Dítě nemá představu, co všechno ho ve škole čeká a i kdyby ji mělo, nedokáže to vzhledem k sobě vyhodnotit. Dá na názor rodičů, sourozenců, kamarádů. Důležité je, zda se dítě zajímá o nové poznatky, přichází za námi s knížkou... Současně je ale schopné a ochotné dělat i věci podle přání rodičů.

Jak se tedy mají rodiče správně rozhodovat, aby nenarušili přirozený vývoj?

Rodiče dělají často jednu zásadní chybu. Probírají celou situaci kolem odkladu školní docházky opakovaně před dítětem. Nejprve s babičkou, pak se sousedkou, pak s učitelkou v mateřské škole, pak s kamarádkou. Nemůžeme jim to mít za zlé, chtějí se poradit. Rodiče si ale musí uvědomit, že dítě jejich rozhovory nejen slyší, ale výrazně je jimi ovlivněno. Dítě si totiž názor na okolní svět a na sebe samé dělá na základě toho, co slyší od svých dospělých. A tak když se babička o situaci vyjadřuje, že je dítě přece šikovné a odklad nepotřebuje, tatínek jí přitaká, maminka si není jistá a rodiče se po vyšetření v poradně, které odhalí nezralost a doporučí odklad, právem ptají: „Jak mu to teď vysvětlím, že do školy nepůjde, když on už s tím počítá a moc se tam těší?“

Co byste v této situaci poradila rodičům?

Pokud si nejste jistí, zda dítě do školy půjde či nikoliv, neřešte to před dítětem. Pokud se samo zeptá, vysvětlíte mu, že se to ještě neví a že se půjdou poradit s jednou hodnou paní psychologkou. A že to není žádná ostuda jít do školy o rok později než jeho kamarádi. Řekněte potomkovi, že kdyby šlo do školy teď, asi by mu čtení a psaní nešlo tak dobře jako za rok a možná by se trápilo. Takhle si ještě rok bude hrát ve škole a pak už to pro něj bude hračka.

Máme tedy žádat o odklad školní docházky pro dítě, které špatně vyslovuje „ř“ a nedrží dobře tužku?

Patrně ne, ovšem umím si představit okolnosti, kdy bych i tomuto dítěti doporučila odklad. Jestliže je však jedna okolnost silná nebo je rizikových faktorů víc, měli bychom o odkladu vážně uvažovat.

Kdo může rodičům v jejich rozhodování poradit?

Je dobré konzultovat situaci s učitelkou v mateřské škole, která zná 20 stejně starých dětí. Měli bychom od ní chtít nejenom názor na to, jestli má jít naše dítě do školy či nikoliv, ale také se zajímat o to, jak se dítě v kolektivu chová, jaké činnosti zvládá a jaké ne, zda něco vyloženě odmítá apod. Rodiče by pak měli jít do poradny, kde se podrobným vyšetřením zjistí všechny složky školní připravenosti a s odborníkem se zamyslí nad rizikovými faktory. U každého dítěte najdeme nějakou drobnost, která není v pořádku.

Rodičům nejen předškoláků můžu ještě doporučit jeden zdroj informací. Na ČT2 běží pravidelně ve čtvrtek odpoledne pořad Rodina, škola a já. Podílím se na jeho přípravě coby odborník z praxe jednak přípravou scénáře, jednak účastí na diskusi přímo ve studiu. Záznamy pořadů si můžete pustit z archivu na internetu na stránkách české televize. (Přesná adresa archivu je <http://www.ceskatelevize.cz/program/208572230640003.html>).

O tématu školní zralosti jsem debatovala v tomto pořadu s moderátorkou Ester Janečkovou loni v dubnu. S jinými hosty jsme hovořili např. o volbě střední školy, víceletých gymnáziích či tolik diskutovaném tématu šikany ve škole. O tom třeba zase někdy přistě.

Mgr. Šárka Miková, psychologka pedagogicko-psychologické poradny v Českém Krumlově a zastupitelka města Český Krumlov (SN - Krumlov potřebuje změnu).